

Lud też tam nadobny: białogłowy gładkie [...], stroją się pięknie, ale w drewnianych trzewikach chodzą wieskie i miesckie. Gdy po bruku w mieście idą, to taki uczynią kołat, co nie słyhać, kiedy człowiek do człowieka mówi: wyższego zaś stanu damy to takich zażywają trzewików, jako i Polki. [...]

Łóżka do sypienia mają w ścianach zasuwane tak, jako szafa, a pościeli tam okrutnie siła ścielą. Nago sypiają tak, jako matka urodziła, i nie mają tego za żadną sromotę rozbierając się i ubierając jedno przy drugim, a nawet nie strzegą się i gościa, ale przy świecy zdejmują wszystek ornament, a na ostatku i koszulę zdejmą i powieszą to wszystko na kołeczkach i dopiero tak nago, drzwi pozamykawszy, świecę zagasiwszy, to dopiero w ową szafę włożą spać. Kiedyśmy im mówili, że to tak szpetnie [...], powiedają, że „ma dosyć za swe koszula i inszy ubiór, co mi służy przez dzień i okrywa mię; powinna też przynajmniej w nocy mieć swoją ochronę, a do tego co mi po tym robaki, pchły brać z sobą na nocleg do łóżka i dać się im kąsać, mając od nich w smacznym spaniu przeszkodę!” [...]

Wiwenda ich ucieszna bardzo, bo rzadko co ciepłego jedzą, ale na cały tydzień różne potrawy w kupie uwarzywszy, tak na zimno tego po kęsu zażywają, a często, nawet kiedy młóć [...] to posiedą na słomie i wzięwszy chleba i masła, które zawsze z jaszczem stoi, to smarują i jedzą [...]. Wołu, wieprza albo barana kiedy zabijają, to najmniejszej krople krwi nie zepsują, ale ją wytoczą w naczynie; namieszawszy w to krup jęczmiennych albo tatarczanych, to tym kiszki owego bydłęcia nadzieją i razem w kotle uwarzą [...] i tak to na stole stawiają przy każdym obiedzie i jedzą za wielki specyjał. Etiam i w domach szlacheckich tak czynią; i mnie częstowano tym do uprzykrzenia, ażem powiedział, że się Polakom tego jeść nie godzi, bo by nam psi nieprzyjaciółmi byli, gdyż to ich potrawa.

- Ćwiczenie 1.1. Przeczytaj poniższy tekst i wytłumacz, na podstawie czego można określić, do którego stanu społecznego należy Dunka.
• _____
- Ćwiczenie 1.2. Opisz, w jakich dziedzinach zauważalne są – według Paska – różnice między mieszkańcami Danii a Polakami.
• _____
- Ćwiczenie 1.3. W akapicie 3 mówiącym o Pożywieniu Pasek wymienia potrawy charakterystyczne dla XVII- wiecznej Danii. Zaznacz 2.
  - ☐ Chleb z masłem
  - ☐ Kaszanka
  - ☐ Chleb z jaszczem
  - ☐ Śledź
  - ☐ Golonka
- Ćwiczenie 1.4. Jaka jest opinia Paska na temat duńskich potraw?
• _____
- Ćwiczenie 1.5. Czy z przeczytanych fragmentów Pamiętników wynika, że Pasek dobrze czułby się w Danii? Uzasadnij odpowiedź.
• _____
- Ćwiczenie 1.6. Czy dostrzeganie różnic między Polską a Danią usprawiedliwiłoby nazwanie tego ostatniego kraju egzotycznym? Uzasadnij odpowiedź.
• _____

Strój szlachecki był nie tylko elementem mody, ale też ważną częścią szlacheckiej tradycji. Czy potrafisz nazwać wszystkie jego elementy?

Aktivuj system Windows.
Przejdź do ustawień, aby aktywować system Windows.

LIVEWORKSHEETS

Strój szlachecki był nie tylko elementem mody, ale też ważną częścią szlacheckiej tradycji. Czy potrafisz nazwać wszystkie jego elementy?

Aktivuj system Windows.
Przejdź do ustawień, aby aktywować system Windows.

LIVEWORKSHEETS

*PATRIOTYZM I DUMA NARODOWA *AWANTURNICTWO *RELIGIJNOŚĆ *GADULSTWO
 *WALECZNOŚĆ I ODWAGA *PIEŁĘGNOWANIE OBYCZAJÓW *GOŚCINNOŚĆ *ŻYCIE PONAD STAN
 *BITNOŚĆ *RYCERSKOŚĆ *PIJAŃSTWO *WARCHOLSTWO *OBŻARSTWO
 *POGARDA I WROGOŚĆ WOBEC CUDZOZIEMÓW *WIERNOŚĆ TRADYCJI *PIĘKNE WYŚLAWIANIE SIĘ
 *KULT PRZODKÓW *DEMOKRACJA *KULT WOLNOŚCI *MEGALOMANIA
 *NIETOLERANCJA INNOWIERCÓW I FANATYZM RELIGIJNY *ZAŚCIANKOWOŚĆ
 *DRAŻLIWOŚĆ NA PUNKCIE HONORU *ZACOFANIE *SKŁONNOŚĆ DO POJEDYNKOWANIA SIĘ

CECHY SARMATY

ZALETY

WADY

Jan Chryzostom Pasek

Pamiętniki

Piąta potrzeba, a prawie też już ostatnia z Szwedami inter viscera pod Trzemeszną kiedyśmy z samą tylko Czarnieckiego dywizyją, [...], sześć tysięcy Szwedów tych, co się byli z różnych fortec zgromadzili i już się za królem do Prus przebierali z wielkimi dostatkami, których nabyli w Polszcze, tak wycieli, jak owo mówią, nec nuntius cladis nie został się i jeden, któryby był królowi o zginieniu tego wojska [wieść] zaniósł; bo który z pobojowiska do lassa albo na błota uciekł, tam od ręki chłopskiej okrutniejszą zginął śmiercią; kogo chłopci nie wytropili, musiał wynieść do wsi albo do miasta: po staremuż mu zginąć przyszło, bo już nigdzie nie było Szwedów. (A ta okazyja była od Rawy mila). Ze wszystkich tedy tych zginionych, nie wiem, jeżeliby się który znalazł, któryby nie miał być egzenterowany, a to z tej okazyjej: zbierając chłopci zdobycz na pobojowisku, nadeszli jednego trupa tłustego z brzuchem, okrutnie szablą rozciętym, tak, że intestina z niego wyszły. Więc że kiszka przecięta była, obaczył jeden czerwony złoty; dalej szukając, znalazł więcej: dopieroż inszych pruć, i tak znajdowali miejscami złoto, miejscem też błoto. Nawet i tych, co po lassach żywcem znajdowali, to wprzód koło niego poszukali trzosa, to potem brzuch nożem rozerznawszy i kiszki wyjąwszy, a tam nic nie znalazłszy, to dopiero: „Idźże, złodzieju pludraku, do domu: kiedy zdobyczy nie masz, daruję cię zdrowiem”. Bito i po inszych miejscach Szwedów znacznie w tym roku. Ale gdzieś nie był, trudno o tym pisać. Bo ja przez wszystkie wojny tego trzepaczki trzymałem się, Czarnieckiego, i z nim zażywał czasem okrutnej biedy, czasem też i rozkoszy; gdyż właśnie był wódz manieri owych wielkich wojenników i szczęśliwy; sufficit, że po wszystek czas mojej służby w jego dywizyi nie uciekałem, tylko raz, a goniłem — mógłby razy tysiącami rachować. Po prostu wszystka moja służba była sub regimine jego i miła bardzo.

- Ćwiczenie 2.1 Czego można dowiedzieć się o autorze z lektury PAMIĘTNIKA? Sformułuj dwa argumenty.

-

- Ćwiczenie 2.2 Wyjaśnij, dlaczego według Jana Chryzostoma Paska śmierć z rąk chłopów była gorsza od umierania na polu bitwy.

-

- Ćwiczenie 2.3 Scharakteryzuj chłopów, o których pisze Jan Chryzostom Pasek. Co taki sposób przedstawienia chłopów mówi o autorze i ukazywanych postaciach?

-

- Ćwiczenie 2.4 Jakiego języka (poza polszczyzną) użył autor?

Francuskiego

łacińskiego

angielskiego

ZAZNACZ NA DIAGRAMIE OBECNOŚĆ PODANYCH CECH LUB ICH BRAK W JĘZYKU „PAMIĘTNIKÓW” PASKA

Wskaż wszystkie poprawne odpowiedzi.

Które cechy i postawy szlachty sarmackiej doprowadziły do upadku potęgi Rzeczypospolitej?

- ☐ Niechęć do przedstawicieli innych kultur i religii.
- ☐ Obrona wolności szlacheckiej za wszelką cenę.
- ☐ Przeświadczenie o własnej wielkości.
- ☐ Upodobanie do wystawnego życia.
- ☐ Tradycjonalizm.
- ☐ Konserwatyzm.
- ☐ Patriotyzm.

3. Polski Sarmata na przykładzie "Pamiętników" Paska.

CECHA

przykład ilustrujący

będąc w Danii, przygląda się obyczajowości tamtejszych mieszkańców, uważa, że są ciekawe, ale uznaje, że jednak polskie tradycje są najlepsze

Szwedów, którzy są wyznania protestanckiego, nazywa "zdrajcami", "herektykami" oraz mówi, że "strzegą was czarni" (w znaczeniu: diabeł)

w walce z Turkiem - wrogiem religijnym (inne wyznania) - najważniejsze jest nie zwycięstwo nad przeciwnikiem, a łupy wojenne

główny bohater wierzy w opatrzność Boga (Szwedzi zostają teraz ukarani za to, co zrobili w Sandomierzu), Bóg wyrównuje rachunki

Pasek chętnie bierze udział w wyprawach wojennych, powodów jest wiele, jednym z nich jest możliwość wzbogacenia się

Przejdź do ustawień, aby aktywować system Windows.

Uzupełnij tekst dotyczący Pamiętników Jana Chryzostoma Paska, tak aby był prawdziwy. Wpisz w każdą lukę odpowiednią informację.

- Pamiętniki Jana Chryzostoma Paska są nie tylko zapisem żołnierskich doświadczeń autora, lecz także świadectwem istnienia wśród polskiej szlachty ideologii ..... ,której źródłem leżał mit o pochodzeniu Polaków od ceniącego wolność starożytnego ludu .....
- Sposób przedstawienia wrogów Rzeczypospolitej i opinie wygłaszane pod ich adresem każą dopatrywać się w relacji Paska przejawów ....., czyli niechęci wobec obcych. Opisując odsiecz wiedeńską, autor Pamiętników wskazuje na misję Polski mającej być przedmurzem chrześcijaństwa. Pasek, jako typowy przedstawiciel swojej epoki i stanu szlacheckiego, jest przekonany o wyjątkowości Polaków – narodu wybranego przez Boga, aby chronił chrześcijańską Europę przed pogańskim despotyzmem. Przekonanie to jest przejawem ....., dowodzi także megalomanii szlachty, czyli przeświadczenia o własnej wielkości. Styl Pamiętników jest barwny i żywy, a język – potoczny, choć niepozbawiony ....., czyli wyrazów i zwrotów łacińskich.
- Pamiętniki Paska cechuje styl ..... Znamionną cechą tego stylu jest obecność ....., czyli wyrazów, zwrotów lub zdań obcych po polszczyźnie, przeniesionych z języków obcych, głównie z łaciny.